

تأثیر تلویزیون بر اصلاح رفتارهای اجتماعی

آسیب‌شناسی رفتارهای اجتماعی در حوزه‌های مختلف از مهمترین ابعاد این کارکرد است. بخشی از این وظیفه از طریق آثار نمایشی مثل فیلم و سریال‌ها رخ می‌دهد یا به شکل مستقیم در میزگرد و برنامه‌های گفت‌وگومحور تحقق می‌یابد.

جام جم آنلاین: آسیب‌شناسی رفتارهای اجتماعی در حوزه‌های مختلف از مهمترین ابعاد این کارکرد است. بخشی از این وظیفه از طریق آثار نمایشی مثل فیلم و سریال‌ها رخ می‌دهد یا به شکل مستقیم در میزگرد و برنامه‌های گفت‌وگومحور تحقق می‌یابد. برنامه‌های نمایشی تلویزیون صرفاً با هدف سرگرمی و تفنن مخاطب تولید نمی‌شود و در دل این سرگرمی می‌توان، هم آموزش مهارت‌های زندگی و الگوهای درست رفتار انسانی را نشانه‌شناسی کرد و هم با برجسته‌نمایی کنش‌های غلط و رفتارهای نادرست، بدی و سیاهی این رفتارها را به نمایش گذاشت.

اگر بپذیریم یکی از کارکردهای مهم رسانه بویژه تلویزیون آگاهی‌بخشی به جامعه است، بدهی است این فرآیند مشمول نمایش و رفتارهای غیرعقلانی و چه‌بسا ضد اخلاقی در جامعه هم می‌شود.

رسانه صرفاً به واسطه ارائه اطلاعات و نشر دانش و آگاهی به این کار دست نمی‌زند و در کنار چنین عملکردی با نمایش کجی‌ها و زشتی‌ها نیز به تبلیغ راستی‌ها و زیبایی‌ها مبادرت می‌ورزد.

آسیب‌شناسی رفتارهای اجتماعی در حوزه‌های مختلف از مهمترین ابعاد این کارکرد است. بخشی از این وظیفه از طریق آثار نمایشی مثل فیلم و سریال‌ها رخ می‌دهد یا به شکل مستقیم در میزگرد و برنامه‌های گفت‌وگومحور تحقق می‌یابد.

برنامه‌های نمایشی تلویزیون صرفاً با هدف سرگرمی و تفنن مخاطب تولید نمی‌شود و در دل این سرگرمی می‌توان، هم آموزش مهارت‌های زندگی و الگوهای درست رفتار انسانی را نشانه‌شناسی کرد و هم با برجسته‌نمایی کنش‌های غلط و رفتارهای نادرست، بدی و سیاهی این رفتارها را به نمایش گذاشت که این مصداق همان مثل معروفی است که ادب از که آموختی از بی‌ادبان.

واقعیت این است همیشه این انسان‌های مجرم و خلافکار نیستند که رفتارهای ناپسند دارند، گاهی به واسطه عدم درک درست از یک موضوع یا جهل و تعصب‌های کورکورانه شاهد برخی رفتارها یا سنت‌های غلط در جامعه از سوی کسانی هستیم که نیت و عملکرد خیر و درستی دارند؛ رفتارها و تفکرات و ارزش‌هایی که نه سود فردی در پی دارد نه منفعت جمعی، لذا این وظیفه اخلاقی و حرفه‌ای رسانه است تا با تذکر و تلنگر یا تبیین و آگاهی‌بخشی، آن رفتار یا سنت را اصلاح کند.

این رفتارها و الگوهای غلط در رفتارهای مذهبی و دینی هم قابل تعمیم است. چه‌بسا یک رفتار غلط به دلیل نسبت اعتقادی و ایدئولوژیک با دین در جامعه رواج یافته و قبح آن ریخته شده است.

اتفاقاً در این بزنگاه‌های حساس است که رسانه ملی باید وارد شود و با شجاعت و تمهیدات هوشمندانه از بسط و سرایت آن تفکر و تدین جلوگیری کند.

یکی از ساحت‌های آسیب‌پذیر که رهبران دینی و سیاسی کشور طی یک دهه گذشته بر آن تاکید کرده‌اند شیوه‌های عزاداری و مداحی درباره اهل بیت بویژه در ماه محرم است که مصادیق آن را می‌توان در مداحی و نوحه‌خوانی به سبک‌های غیرمتعارف جستجو کرد.

در این سال‌ها بیشتر از طریق سخنرانی‌های مذهبی مثلاً برنامه هفتگی حجت‌الاسلام قرائتی یا گزارش‌های خبری به این موضوع پرداخته شده و کمتر شاهد برنامه‌های تخصصی در این حوزه بوده‌ایم که به آسیب‌شناسی مداحی و عزاداری در کشور بپردازد.

مثلاً شبکه آموزش محرم سال گذشته با تهیه چنین برنامه‌هایی، در نقد و بررسی و گپ و گفت با مداحان مشهور و صاحب‌نام کشور تلاش کرد، ضمن آسیب‌شناسی مداحی، الگوها و شیوه‌های درست و پسندیده این کار را معرفی کند که اتفاقاً مورد توجه مردم نیز قرار گرفت.

برنامه ترکیبی «سلام بر حسین» با اجرای سعید حدادیان توانست به عنوان اولین برنامه رسانه ملی در حوزه آموزش تخصصی و اصولی مداحی و ستایشگری اهل بیت تبدیل شود.

شبکه آموزش بنا به ماهیت و ماموریت‌های رسانه‌های خود، بهترین شبکه برای پرداختن به چنین موضوع حساسی است که شاید نتوان با یکی دو برنامه مطمئن شد مداحی در کشور ما مسیر درستی طی کرده و هیچ آسیبی آن را تهدید نمی‌کند.

این یک ضرورت رسانه‌ای در کنار رسالت‌های اخلاقی برای شبکه آموزش است تا شیوه‌های درست مداحی را به علاقه‌مندان این حرفه آموزش دهد و به مردم معرفی کند.

امروزه بسیاری از شیوه‌های مدرن مداحی ظاهراً از جذابیت و هیجان بالایی بویژه برای نسل جوان برخوردار است که می‌تواند تعداد بیشتری از این گروه را جذب خود کند، اما این شیوه‌ها بیشتر دارای فرمی جذاب بوده ولی به لحاظ معنایی و مفهومی حتی دچار انحراف هستند، لذا نمی‌توانند به عزاداری با معرفت و شناخت کمک کنند.

تشخیص سره از ناسره نیز در این حوزه، کار متخصصان و اهالی این فن است که نگاهی دلسوزانه و آگاهانه به این حرفه دارند. شبکه آموزش از این ظرفیت رسانه‌ای در این خصوص بخوبی استفاده کرده است.

حضور مداحان معروف - که اتفاقاً طرفداران زیادی دارند - بیشتر می‌تواند در اصلاح این امر تاثیر بگذارد. در کنار این آسیب‌شناسی، معرفی شیوه‌های درست نیز تاثیرات تربیتی زیادی دارد.

مثلاً مداحی‌های امیرحسین مدرس را می‌توان نمونه بارزی از این الگوسازی دانست. این رویکرد رسانه ملی را می‌توان مصداقی از نقد درون دانست که اتفاقاً به واسطه مرجعیت رسانه‌های خود می‌تواند بیشترین تاثیر را در اصلاح و بهبود رفتارها و آیین‌های مذهبی در جامعه ما داشته باشد. این عملکرد با مولفه‌هایی مثل آگاهی بخشی و اعتلای شناخت مذهبی که برای صدا و سیما تعریف شده نیز انطباق دارد.

در اصلاح رفتارهای جمعی و ملی هیچ رسانه‌ای به اندازه تلویزیون نمی‌تواند موثر باشد بویژه در حوزه رفتارهای مذهبی.

مداحی به عنوان بخشی از کنش و رفتار دینی ما نماد بیرونی و نشانه‌ای از رفتارشناسی دینی است که در معرض قضاوت و داوری دیگران قرار می‌گیرد، در ضمن سوبه هنری و زیبایی‌شناسی آن را هم نباید دست کم گرفت.

توجه به ابعاد عقلانی و هنری مداحی در برنامه‌های صدا و سیما می‌تواند آن را از حیث رسانه‌ای به یک برنامه جذاب معنوی و تاثیرگذار بدل کند.

سیدرضا صائمی